

MIŠELA
OBAMA

IZAUGT

BECOMING

MICHELLE
OBAMA

MIŠELA OBAMA IZAUGT

No angļu valodas tulkojusi
Kārīna Pētersone

821.111(73)-94

Ob 001

Michelle Obama

BECOMING

Copyright © 2018 by Michelle Obama

This translation published by arrangement with Crown Publishing,

a part of Penguin Random House LLC *and with Synopsis Literary Agency.*

All rights reserved.

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs.

Darba reproducēšana vai jebkāda cita neatļauta izmantošana

ir autortiesību pārkāpums. Par autortiesību pārkāpšanu

ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā.

© Tulkojums latviešu valodā, Kārīna Pētersone, 2019

© Izdevums, literārā apdare, mākslinieciskais noformējums,

Apgāds Zvaigzne ABC, 2019

ISBN 978-9934-0-8530-7

*Grāmata veltīta visiem, kuri palīdzējuši man izaugt:
tiem, kuri mani uzaudzināja, – Freizeram, Mariannai,
Kreigam un visai manai lielajai ģimenei;
stiprajām sievietēm, kuras bijušas kopā ar mani un vienmēr
iedvesmojušas, stiprinājušas un palīdzējušas augt;
maniem uzticamajiem un aizrautīgajiem darbiniekiem,
ar kuriem joprojām lepojos.*

Tiem, kurus mīlēšu mūžīgi:

*manām mīlulītēm, maniem dārgumiņiem Malijai un Sašai,
kuras dod manai dzīvei jēgu;
un, protams, Barakam, kurš man vienmēr ir solījis,
ka dosimies interesantā ceļojumā.*

Saturs

Ievads

9

Izaugt par ES

17

Izaugt par MĒS

129

Izaugt par KAUT KO VAIRĀK

311

Epilogs

451

Pateicības

457

Atsauces fotogrāfijām

461

Ievads

2017. gada martā

KAD BIJU MAZA, MANI SAPŅI BIJA VIENKĀRŠI. Man gribējās suni. Es sapņoju par divstāvu māju ar trepēm uz augšstāvu – kur viena ģimene apdzīvotu abus stāvus. Nez kāpēc ilgojos pēc džipa ar četrām durvīm pretstatā mūsu divdurvju buikam, kas bija tēva acuraugs. Toreiz visiem stāstīju: kad būšu izaugusi liela, kļūšu par bērnu ārsti. Kāpēc tā? Jo man patika ņemties ar maziem bērniem un es ātri vien sapratu, ka pieaugušie ir apmierināti, dzirdot šādu atbildi. *Ak ārstē! Cik lieliska izvēle!* Tolaik man mati bija sapīti biželēs, es izrīkoju savu vecāko brāli un skolā, lai kas arī notiktu, mūždien pamanījos saņemt A līmeņa vērtējumu. Biju centīga, lai gan vēl īsti nezināju, uz ko tiecos. Tagad esmu sapratusi, ka pieaugušajiem nav nekādas jēgas bērniem vaicāt: “Par ko tu vēlies kļūt, kad pieaugsi?” It kā pieaugšanas brīdī būtu iespējams noteikt. It kā vienā mirklī tu varētu par kaut ko kļūt un tad viss – vairs nekā.

Savā līdzšinējā dzīvē esmu bijusi juriste, slimnīcas padomes vadītāja vietniece, kā arī direktore nevalstiskā organizācijā, kas jauniešiem palīdz izveidot pilnvērtīgu karjeru. Esmu bijusi melnādainā studente no strādnieku šķiras smalkā koledžā, kur mācās pārsvarā baltie. Milzum

daudzās vietās esmu bijusi vienīgā sievietē, vienīgā afroamerikānietē. Esmu bijusi līgava, noraizējusies jaunā māmiņa, bēdu sagrauzta meita. Un vēl pavisam nesen es biju Amerikas Savienoto Valstu pirmā lēdija – amatā, kas nemaz nav amats, bet kas tomēr ir devis man atspēriena punktu, kurš nav salīdzināms ne ar ko citu. Tas man lika veikt lielus uzdevumus un mācīja būt pazemīgai, tas mani cēla augšup un reizē nospieda, dažkārt viss notika vienlaikus. Es tikai tagad sāku prātā pārcilāt to, kas norisinājies šo pēdējo gadu laikā – no brīža 2006. gadā, kad mans vīrs pirmo reizi ierunājās, ka kandidēs uz prezidenta amatu, līdz nemīlīgajam rītam šoziem, kad kopā ar Melāniju Trampu iekāpu limuzīnā, lai dotos uz viņas vīra inaugurācijas ceremoniju. Diezgan pagars brauciens sanācis.

Kad kļūstat par pirmo lēdiju, Amerika jums atklājas savās galējībās. Esmu viesojusies pie ziedotājiem, kuri dzīvo muzejiem līdzīgās privātmājās un mītnēs ar vannām, kas izgatavotas no dārgakmeņiem. Un esmu apmeklējusi ģimenes, kuras viesuļvētrā Katrīna bija zaudējusi visu iedzīvi, un tur cilvēki raudāja pateicībā par labā kārtībā esošu lietotu ledusskapi vai plīti. Esmu satikusi cilvēkus, kas man likās sekli un liekulīgi, un arī citus – skolotājus, militārpersonu sievas un vēl ļoti daudzus –, kuri savā garā bija pārsteidzoši dziļi un stipri. Esmu satikusi arī bērnus, daudz bērnu, kuri manī izraisa saviņņojumu un vieš cerības un kuri laimīgā kārtā aizmirst, kas es esmu, līdzko sākam rotaļāties mājas smilšainajā pagalmā.

Kopš palēnām un negribīgi nokļuvu sabiedrības redzeslokā, esmu atradusies viļņa galotnē kā ietekmīgākā sievietē pasaulē un esmu nogrūsta bezdibenī, kad mani nosauca par “dusmīgo melnādaino sievieti”. Vēlējos pajautāt neslavas cēlājiem, kurš no jēdzieniem šajā vārdu savienojumā viņiem liekas vissvarīgākais – “dusmīgā”, “melnādainā” vai “sieviete”? Esmu smaidījusi, fotografējoties kopā ar cilvēkiem, kuri nacionālajos televīzijas kanālos sauc manu vīru briesmīgos vārdos un tomēr vēlas sev ierāmētu piemiņu no manis, lai novietotu to uz kamīna malas. Esmu arī dzirdējusi nostāstus par tumšiem interneta dziļumiem, kur manī tiek apšaubīts viss, un izskan pat spriedelējumi, vai esmu sievietē vai vīrietis. Kāds kongresmenis, amatā būdams, ir nicīgi izteicies par manu pēcpusi. Esmu bijusi sāpināta. Un esmu zvērojusi dusmās. Taču lielākoties esmu centusies par to visu pasmieties.

Ir vēl daudz kā tāda, ko nezinu par Ameriku, par dzīvi un par to, ko varētu nest nākotne. Taču par sevi es šo to zinu. Mans tēvs Freizers iemācīja man čakli strādāt, daudz smieties un turēt vārdu. Mana māte Marianna iemācīja patstāvīgi domāt un izteikt savu viedokli. Abi kopā mūsu nelielajā dzīvoklītī Čikāgas Dienvidu piekrastē viņi man palīdzēja saskatīt vērtīgo, kas slēpjas mūsu dzīvē, manā dzīvē un valsts dzīvē kopumā. Pat tad, ja tā nav skaista vai perfekta. Pat tad, ja tā ir reālāka, nekā gribētos. Jo dzīve ir kaut kas tāds, kas ir tikai tavs un vienmēr būs tavs. Tā pieder tev.

Veselus astoņus gadus es nodzīvoju Baltajā namā, un kāpņu tur bija vairāk, nekā es spēju saskaitīt, – un kur vēl lifti un boulinga zāle, un štata floriste. Es gulēju gultā, klātā ar itāļu gultas veļu. Ēdienu mums gatavoja pasaules klases šefpavāru komanda un pasniedza profesionāļi, kuri bija apmācīti labāk nekā piecvaigžņu restorānā vai viesnīcā strādājošie. Pie mūsu istabas durvīm stāvēja drošības dienestu aģenti ar raidītājiem ausīs un šaujamočiem rokās; viņu sejas izteiksme neko neizteica, un viņi no tiesas centās izvairīties iesaistīties mūsu privātajā dzīvē. Ar laiku mēs pieradām – nu, gandrīz pieradām – pie mūsu mājas neparastās grandiozitātes un pastāvīgās citu cilvēku klusās klātbūtnes.

Baltais nams bija vieta, kur abas mūsu meitenes gaitēnos spēlēja bumbu un rāpās dienvidu puses zālienā augošajos kokos. Kur Baraks, palicis nomodā vēlās nakts stundās, iedziļinājās ziņojumos un izskatīja runu melnkrakstus Līgumu zālē, telpā, kur Sanijs, viens no mūsu suņiem, dažreiz atstāja sveicienus uz paklāja. Es mēdzu stāvēt uz Trumena balkona un nolūkoties tūristos, kuri ar izstieptiem selfiju kātiem pozēja pie dzelzs žoga, cenšoties uzminēt, kas notiek žoga iekšpusē. Bija dienas, kad šķita, ka nosmakšu, jo logus nedrīkstēja vērt vaļā drošības apsvērumu dēļ, un nebija iespējams tikt pie svaiga gaisa malka, nesaceļot kņadu. Un bija citas reizes, kad mani apbūra ārā ziedošās baltās magnolijas, ikdienišķās valdības lietu norises un militārās sagaidīšanas majestātiskums. Gadījās dienas, nedēļas un mēneši, kad ienīdu politiku. Un tad atkal bija mirkļi, kad šis valsts un tās cilvēku skaistums mani pārņēma tik stipri, ka zaudēju valodu.

Un tad tas viss bija cauri. Pat ja apzināties, ka šis brīdis tuvojas un pēdējās nedēļas ir emocionālu atvadu tikšanos piepildītas, liktenīgā diena ir kā miglā tīta. Atkal kāda roka uz Bībeles – tiek atkārtots zvērests. Viena

prezidenta mēbeles tiek iznestas, otra – ienestas. Skapji tiek iztukšoti un atkal piepildīti dažu stundu laikā. Tieši tā, uz jauniem spilveniem atguļas citas galvas – citi temperamenti, citi sapņi. Un, kad viss ir galā un pēdējo reizi izejat pa durvīm no nama ar visslavenāko adresi pasaulē, jums neatliek nekas cits kā atkal meklēt pašam sevi.

Tāpēc ļaujiet man sākt ar šo brīdi, ar kādu notikumu ne tik senā pagātnē. Es biju mājās – sarkanu ķieģeļu ēkā, kur mūsu ģimene nesen bija ievākusies. Jaunā māja atrodas apmēram trīs kilometru attālumā no iepriekšējās mītnes, klusā ieliņā tajā pašā apkaimē. Mēs vēl neesam līdz galam iekārtojušies. Dzīvojamā istabā mēbeles ir izvietotas tāpat, kā tas bija Baltajā namā. Katrā istabā var atrast kādu piemiņas lietu, kas apliecina, ka tā ir bijusi īstenība, – fotogrāfijas, kur visi kopā esam Kempdeividā, Amerikas iedzimto cilšu studentu izgatavotus keramikas traukus, grāmatas ar Nelsona Mandelas ierakstu. Tovakar īpašu sajūtu radīja apziņa, ka neviena cita nav mājās. Baraks bija devies ceļojumā. Saša bija izgājusi kaut kur kopā ar draudzenēm. Malija dzīvoja un strādāja Ņujorkā – tuvojās beigām mācību gads pirms studiju uzsākšanas koledžā. Biju tikai es, abi mūsu suņi un tukša, klusa māja – kaut ko tādu nebiju piedzīvojusi veselus astoņus gadus.

Un es biju izsalkusi. No guļamistabas devos lejā pa kāpnēm, suņi man sekoja. Iegāju virtuvē. Atvēru ledusskapi. Tur bija maize, paņēmu divas šķēles, ieliku tās tosterā. Tad atvēru skapīti un paņēmu šķīvi. Zinu, tas izklausās dīvaini, bet, izņemot virtuvē no skapja šķīvi (pirms kāds paspējis piedāvāt to izdarīt manā vietā) un vienatnē stāvot un noraugoties, kā maize grauzdētājā apbrūnē, es beidzot pilnībā sajutu, ka esmu atgriezies savā vecajā dzīvē. Vai varbūt tā bija pavisam jauna dzīve, kas sevi šādi pieteica?

Beigu beigās man sanāca kaut kas vairāk par grauzdētu maizi, es pagatavoju ceptu siermaizi – mikroviļņu krāsnī starp šķēlēm nu kusa biezs un ķepīgs Čedaras siera pikucis. Tad iznesu šķīvi ārā, dārzā. Man nebija nevienam jāpiesaka, ka eju ārā. Es vienkārši izgāju laukā – basām kājām un tērpusies šortos. Ziemas nemīlīgums beidzot bija pazudis. Krokusi tikko sāka spraukties cauri zemei dobēs pie pašas sienas mājas aizmugurē. Gaisā jautās pavasaris. Kad apsēdos uz verandas trepītēm, zem pēdām sajutu norietējušās saules atstāto siltumu dārza flīzēs. Kaut kur netālu sāka riet suns, un manējie, to dzirdot, sastinga un uz brīdi

izskatījās apjukusi. Es aptvēru, ka šāda skaņa viņiem liekas sveša un griežas ausīs, jo Baltā nama tuvumā ne tikai nebija kaimiņu suņu, bet nebija arī pašu kaimiņu. Viss viņiem šķita jauns. Suņi metās izlūkot dārza iekšējo perimetru, bet es, tumsā sēdēdama, apēdu siermaizi un no sirds izbaudīju savu vienatni. Mans prāts nekavējās nedz pie bariņa bruņoto apsargu, kuri atradās nepilnu simt metru attālumā izveidotajā improvizētajā sardzes postenī mūsu garāžā, nedz pie tā, ka vēl joprojām nedrīkstēju iziet uz ielas bez apsardzes. Es nedomāju ne par jauno prezidentu, ne arī, atklāti sakot, par veco.

Es iztēlojos, kā pēc pāris minūtēm iešu atkal iekšā, nomazgāšu šķīvi un došos uz augšstāvu gulēt, un varbūt pat atvēršu logu, lai sajustu pava-sarīgi svaigo gaisu, – cik tas būs brīnišķīgi! Atskārtu arī, ka klusums un miers man ir devis pirmo īsto iespēju padomāt. Kad vēl biju pirmā lēdija un pienāca nedēļas beigas, man dažkārt bija grūti pat atcerēties, ar ko tā sākusies. Tagad ir iestājies pavisam cits laiks. Manas meitenes, kas Baltajā namā ieradās, cieši satvērušas lelles Pollijas Poketas rotaļu komplektus un savas mīļās sedziņas, kuras sauca vārdā, un izbāzto tīģerēnu, dēvētu par Tīģeri, tagad ir padsmitnieces – jaunas sievietes, kurām ir pašām savi uzskati un plāni turpmākajai dzīvei. Mans vīrs pēc dzīves Baltajā namā tagad pats var veidot dienas kārtību un brīvi elpot. Un te nu esmu es, šeit, šajā jaunajā mājvietā, un man ir tik daudz, ko teikt.

IZAUGT